

Hédi och Livia med sina föräldrar

Historien om Hédi och Livia

Sverige glömmet aldrig”, slår Stefan Löfven fast i regeringsdeklarationen 2019. Det är Förintelsen han avser och som vi aldrig får glömma. Att berätta håller minnet vid liv för genom kunskap motverkar vi att historien upprepas och att Förintelsen förringas, ifrågasätts eller förnekas.

”Jag heter Hédi och jag ska berätta om min barndom. Om hur jag var ett lyckligt barn i en lycklig stad. Det som hände sen är svårt att berätta om och svårt att lyssna på. Jag vill ändå berätta och jag vill att du lyssnar. För vi människor kan göra så mycket ont men också mycket gott. Vi har alla ett val, vi kan välja det goda”

Hédi Fried

Historien om Bodri

Hédi Fried

med bilder av
Stina Wirsen

*Jag heter Hédi, jag ska berätta om min barndom.
Om hur jag var ett lyckligt barn i en lycklig stad. Det som
hände sen är svårt att berätta om och svårt att lyssna på. Jag vill
ändå berätta och jag vill att du lyssnar. För vi människor
kan göra så mycket ont men också mycket gott.
Vi har alla ett val, vi kan välja det goda.*

Hédi Fried

Bodri var min bästa vän, hans päls var len och brun.
Min lillasyster tyckte att Bodri var hennes, mamma
sa att det var allas hund. Men jag och Bodri visste
att han var mest min.

Bodri var vår vakthund. Jag sov gott på nätterna,
för jag visste att Bodri vakade över min familj
och över vår lilla stad.

Vi fyra kunde alla gömställen, vi visste var de godaste plommonen växte och att vi måste akta oss för den stora hunden som bodde på andra sidan gatan.

Marika bodde på andra sidan staketet, vi hade hemligheter och hon var den roligaste jag visste. Vi älskade hundar och vispgrädde och att klättra högst upp i valnötsträdet. Jag älskade att leka med Marika och Bodri älskade att leka med Marikas hund Bandi.

Marika och jag var nästan lika långa och vi kunde vissla lika bra. Hon sprang fortare än jag men jag var bättre på att läsa. Vi bråkade ibland men det gick fort över. Om du tittade på oss, såg vi inte så olika ut. Vi hade skrubbsår på knäna och båda hade fått nya framtänder. Skillnaden mellan oss var bara att vi bad olika böner, Marika gick i kyrkan och jag gick i synagogan. Jag var jude, men inte Marika.

En dag hörde jag en man som skrek i vår radio på ett annat språk.
Han hette Adolf Hitler.

Min mamma sa: *Han kommer inte hit.*

Min pappa sa: *Vi har inte gjort något fel, vi behöver inte vara rädda.*

Det blev krig. Då kom soldater till vår stad.

Hitler bestämde över soldaterna och soldaterna bestämde över mamma och pappa. Det blev förbjudet för mig att leka och springa runt, jag fick inte ta med Bodri ut längre, jag fick inte leka med Marika mer.

Hitler hatade mig fast han inte kände mig. Han hatade mig och min familj för att vi var judar.

Det gick inte att förstå.

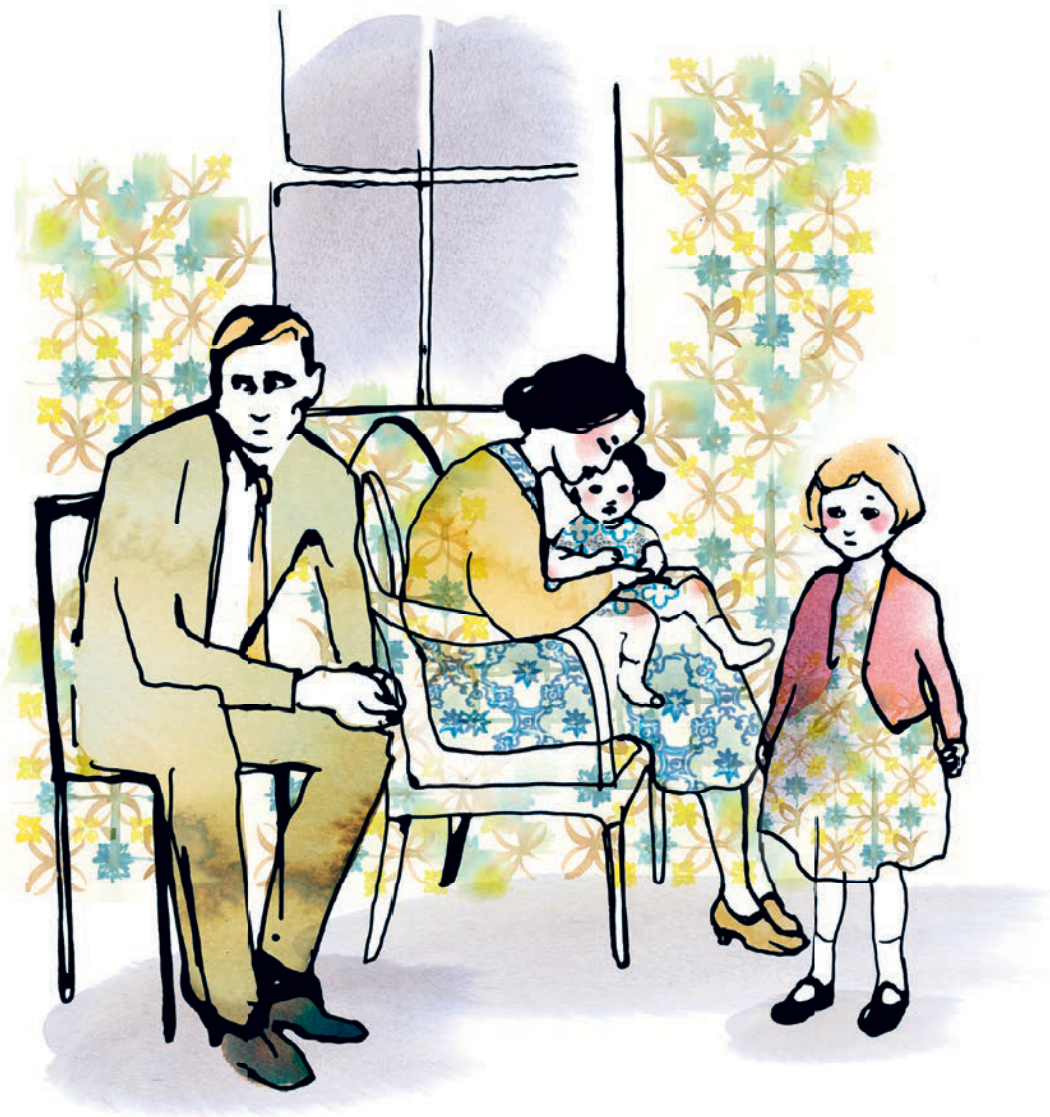
Men så såg vi skylten. Den var stor och blank och satt på vår vanliga bänk, där vi suttit så många gånger Marika, Bodri, Bandi och jag. *Förbjudet för judar* stod det.

Marika och jag lekte ändå, för vi kunde krypa till varandra genom ett hål i staketet. Vi lekte på hennes gård under körsbärsträdet och ler på min gård under plommonträdet. En dag smet vi ut från gården, ut i parken, men först vi inte fick. Vår fina park med alla klätterträd och gömställen, allt kändes som vanligt en liten stund ...

Nu vågade vi inte leka mer, jag fick bara vara hemma.
De vuxna sa att det snart skulle bli bra igen, att vi
måste vänta.

Men det blev inte bättre.

En dag bestämde Hitler att vi som var judar
inte skulle få bo kvar i våra hus.

Var ska vi bo då? frågade jag mamma.

Hon visste inte.

Pappas händer darrade när han packade våra väskor.
Mamma var blek. Jag hade aldrig tänkt på att mammor
och pappor kunde vara rädda. Jag förstod att nu var
det farligt.

Soldaterna hämtade oss, min familj och alla andra judar.
Hitlers soldater skrämde oss med sina vapen och sina tomma ögon.

Vi gick genom parken där Bodri, Bandi, Marika
och jag brukade leka, förbi bänken med den nya blanka
skylten, förbi våra klätterträd och våra gömställen.

Plötsligt kände jag en sträv tunga slicka på min hand ...
Bodri hade följt efter, han ville följa med.
Men soldaterna sparkade och piskade honom, han sprang
undan för att inte få mera stryk.

Försiktigt smög han efter ända till stationen, där jag och
min familj sattes på ett tåg.

Tåget åkte, Bodri sprang efter tills han inte orkade längre. Flera hundar, som också blivit lämnade samlades runt honom. Jag vinkade och vinkade tills jag inte såg min Bodri längre ...

Jag tänkte på honom varje dag och varje natt, tänkte att han klarade sig bra fast vi inte fick vara tillsammans. Jag tänkte att han och hans nya hundvänner sov i skogen, att de gick för att leta efter mat när de blev hungriga, att de hjälpte varandra. Jag tänkte att Bodri kanske gick till Bandis hus, att han stannade utanför dörren och gläfsste.

Kanske såg Marika honom från fönstret och förstod att han var hungrig. Kanske smög hon ut med några köttben och klappade hans lena päls. Jag tänkte att Bodri rusade iväg till sina hundvänner för att dela med sig.

De vuxna försvann. Vi frös och vi var rädda, vi var hungriga och törstiga. Vi dog nästan i lägret dit vi kommit, min syster och jag. Hitlers vakter rakade av oss håret och tog våra kläder, vi fick gå i smutsiga fångkläder och hårda skor.

När jag tänkte på Bodri fick jag kraft, när jag drömde om vårt gamla liv orkade jag leva lite till. När jag var hungrig tänkte jag på Bodri, när jag var trött tänkte jag på Bodri, när jag längtade efter mamma och pappa tänkte jag på Bodri. Så gick många dagar och många nätter.

Bodri kunde inte räkna dagarna och nätterna
men han såg hur träden bytte till snöpyjamas

Sen till skirt gröna spetskjolar ...

... och ännu senare till djupt gröna långkjolar

höstdräkter hörde Bodri någon som ropade hans namn

Bodri! Bodri!

Han kunde inte tro sina öron
men när han vände sig om var det
verkligen hon! Det var jag!

Bodri rusade fram, hoppade och snurrade runt mig,
slickade mig och kramade mig och ylade av glädje!
Så lugnade han sig, såg på mig med blanka ögon,
förstod att jag ville säga något.

Då berättade jag för honom att kriget var slut.
Att Adolf Hitler vardöd.

Jag berättade att Hitler hann göra mycket ont innan kriget
äntligen tog slut, att många, många människor dödades.
Dödades fast de inte gjort något, bara för att Hitler hade
bestämt att de skulle dö. Men det fanns de som överlevde,
som min lillasyster Livia och jag.

Vi är här och vi berättar om det som hänt för alla.
Så att det aldrig ska hända igen.

Delat ansvar

De som överlevde Förintelsen är väldigt gamla nu och snart är de borta. Det gör att alla vi andra måste minnas och lära av det som har hänt. Vi har alla ett ansvar att föra berättelserna vidare. Och vi som är vuxna måste kunna möta barnens frågor.

"Vi har valt att göra en berättelse som inte väjer för smärtan men som försöker förklara att både barn och vuxna kan ta den till sig. Vi ville berätta om både grymheten och om det hopp som finns i att nya generationer kan lära sig av historien och göra andra val."

Hédi Fried och Stina Wirsén

Systrarna Livia och Hédi
Foto: Olle Sporrang